

TRANSILVANIA

FŌIA ASOCIAŢIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ŞI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 11. SIBIIŪ, 15 NOVEMBRE 1895. Anulŭ XXVI.

DESPĂRŢEMINTELE ASOCIAŢIUNEI.

În urma ordinului Dluŭ ministru r. u. de interne oficiile comitatense aŭ cerutŭ dela despărŢemintele AsociaŢiunei, se asternă pănă la 30 Novembre a. c. guvernului statutele lorŭ spre aprobare; ŝi acęsta firesce neputęndu-se, cęcŭ despărŢemintele nu sunt corporaŢiunii de sine, ci numai organe ale AsociaŢiunei, se pare a se fi începutŭ de noŭ sistemulŭ din anii trecuŢi, a se oprŭ din partea organelorŭ administrative întrunirile despărŢemintelorŭ.

În urma acestorŭ męsurŭ Comitetulŭ centralŭ s'a întrunitŭ la 3/15 Octobre a. c. ŝi a luatŭ hotărŭirea, a face reprezentatiune la guvernŭ în cauza acęsta, în care dealtmin-trea a mai întrevenitŭ odată încă iuainte cu trei anŭ, dar păn' acum n'a obŢinutŭ nici unŭ rezultatŭ.

Dęcă n'am cunŭsce spiritulŭ celŭ infectatŭ alŭ timpului ŝi greutatea cea estraordinariă a împregiurărilorŭ, în carŭ trăimŭ aici în patria nŭstră, ne am putea mira, cum unŭ guvernŭ cere statute dela singuraticele părŢi ale unui întregŭ, ale cărui statute elŭ însuŝi le a aprobatŭ, ba care numai pe basa acelorŭ statute s'a pututŭ infiinŢa ŝi întra în vięŢă. Cęcŭ, repeŢim, despărŢemintele AsociaŢiunei nu sunt corporaŢiunii autonome, individualităŢi de sine ŝi prin sine, ci numai ramificări organice ale AsociaŢiunei, prin carŭ acęsta Ţine viŭ contactulŭ seŭ cu poporulŭ, care o a infiinŢatŭ ŝi o susŢine. DespărŢemintele dar nu potŭ avę statute speciale, ci prin ele, precum spunŭ ŝi dispoziŢiile AsociaŢiunei, se regulęză nu-

mai adunarea mijloacelor, destinate pentru scopurile culturale ale Asociațiunei.

De altmintea îndoielile, ce le ar pute avea guvernul în privința despărțemintelor, se rădică de sine prin *Statutele cele noue*, ce s'au pertractat și priimită la adunarea generală dela Blajū din anul acesta și s'au substernut, conform însărcinării date, la 10 Sepsembee a. c. guvernului spre aprobare; pentru că în statutele acestea, pe lângă mai multe alte modificări în statutele vechi, s'au luat dispozițiuni speciale și în privința despărțemintelor ținutale și a agenturilor comunale. Și așa guvernul, aprobând statutele așternute, va aproba, cu modificări seū fără modificări, și competența și sfera de activitate a despărțemintelor.

De repețite ori ne am ocupat și noi în revista acēsta de natura, chiāmarea și însemnătatea despărțemintelor Asociațiunei, și suntem și acum, după o esperiență de trei deecenii, de firma! convingere, ca despărțemintele sunt de necesitate imperativă pentru prosperarea și libera desvoltare a Asociațiunei nōstre. Centrul este ideea și directiva, despărțemintulū punerea lorū în lucrare.

Prin statutele cele noue se satisface și acelorū cerințe, care le-a rădicatū guvernulū cu privire la despărțeminte; dorim a pute anuncia cetitorilorū nostri cât mai curēnd întărirea lorū și punerea în pracsă. B.

CARE ESTE FEMEEA CEA MAI FRUMOSA?

(Disertațiune ținută la 15/27 Augustū 1895 la adunarea generală a Asociațiunei transilvane la Blajū, de Ioanū Popescu din Cohalm, astăđi în România).

(Urmare din Nr. 10.)

Onorată și cultă adunare! Am început disertațiunea mea cu citațiunea din S. Scriptură: „Nu este bine se fiă omulū singurū, se-i facem lui ajutoriū!” și i-a făcutū lui femee!! Am đis, că ori cine face din femee deū seū demonū, greșesce, și am arētatū, că altă definițiune seū destinațiune

în primo loco femeea nu p^ote avé, decât *a fi ajutori^u bărbatului pe pământ^u!*

Acum se căutăm și se vedem, decă în adevăr^u în timpul de față cu educațiunea și cu instrucțiunea, ce dăm femeii, devine acésta un^u adevărat^u ajutori^u pentru bărbat^u așa cum a lăsat'o Dumne^ușeu s^{eu} natura, dacă voiți, orⁱ că în majoritatea casurilor^u e mai mult^u — cum se dice — o belea pe capul^u bietului bărbat^u?

S. Ioan^u gură de aur^u dice, — cum am spus la începutul disertatiunei mele, — că „bărbatul^u séménă seménță în agru, femeea pune aluatul^u și cóce pânea, pe bărbat^u îl^u așteptă lucrurile cele din afară de casă, ear purtarea grijei de casă este datoria femeii“.

Se vedem acum, decă a^u se face economia casei așa, după cum spune Chrisostom?

Da, vor^u dice un^u, carⁱ caută cu ochii în satele și pe agrii țeranului muncitori^u, așa este, nu d^or românii nostri ară, séménă agrii, cosesc^u și t^otă vara și iarna își câștigă întru sud^orea feței lor^u cele necesare pentru familia lor^u și țera lor^u? Și tot^u așa și femeile lor^u; a^u nu ele frem^ontă aluatul^u și fac pâne așa, cum dice S. Ioan^u gură de aur^u: ele prepară cânepa, torc^u, țes^u, cos^u, spală, mulg^u vacile, apoi la câmp^u, seceră, sapă alătura cu băbati^u lor^u, și t^ote trebuințele casei și a celor^u 5—6 s^{eu} 10 copii câți a^u, tot^u femeea românului le îndeplinesce?

Așa este pe satele n^ostre, da scim, și cei mai mult^u dintre noi tot^u în astfeli^u de case am crescut^u! . . . Dar ore tot^u așa este și prin orașele și orașelele n^ostre? Ore femeile n^ostre ale cărturarilor^u, ale calicilor^u în haine negre, carⁱ ne numim funcționari, tot așa fac^u ca mamele n^ostre de odini^oră?

Domnilor^u și d^omnelor^u! Ce este cartea? Ce este instrucți^ona, înv^oțatura și sciința? Eu dic așa că, dacă un^u soldat^u întră în resbel^u pregătit^u cu tot^u felul^u de arme, asta o face ca s^e se p^otă ap^era de dușman^u, ba chiar s^e-l^u învingă și distrugă! Tot^u așa este și cu cartea s^{eu} cu înv^o-

țătura; ea încă este o armă, cu carea se te poți lupta și învinge mai cu ușurință dificultățile și obstaculele, ce se pun înainte în luptele vieții pământesci.

Prin urmare când împregiurările ne favorisază pe unii, ca se dăm copilelor noastre o instrucție óre-care, asta o facem cu gândul, ca prin arma instrucției să le îmbogățim cunoștințele, cari se le aducă înlesnire în munca, ce au să începă cu începerea vieții conjugale, cu luptele și lipsele vieții familiare.

Acum se vedem, decă în adevăr această armă, adecă cartea, care o dăm în mâna copilelor noastre pentru a-și înlesni cu ea daraverele vieții familiare, dă rezultate bune? Decă aceste copile devenind soții și mame de familie, conducă mai bine și în mod mai lesnicios afacerile casnice, decă femeia țeranului cea fără pension, fără carte și fără instrucție?

Se trecem însă se esaminăm o căsătorie încheiată între o fată cu instrucția femească de astăzi, cu aspirațiunile născute din această instrucție și între un teolog, profesor, sau un funcționar inferior, din starea mai mijlocie, căci aceștia formază maioritatea și stratul gros al societății cărturăresci, și se vedem, ce se întâmplă cu o asemenea căsătorie, adecă cu viața casnică a unei asemenea căsătorii?

Dar mai întâiu, se ne întrebăm, ce caută omul, bărbatul în pasul căsătoriei? De sigur că la această întrebare nu vom răspunde pe diferite căi, ci unanim vom răspunde că prin căsătorie căutăm se aflăm aceea, ce se ȳice: fericire pe pământ!

Fericirea și iar fericirea este dar, domnilor și dómnelor, ținta noastră a tuturor! Dela copilul cel mai mic până la omul ce e aproape de rîpa morméntului, numai la fericire ne gândim, și o căutăm se o aflăm, și mai toți ne înșelăm în căutarea ei, sau în alegerea obiectului de fericire!

Numai copilul în primele lui zile până ce cunoște numai pieptul mamei sale, numai el are singura fericire, pentru că îndată ce ajunge la etatea de câte-va săptămâni și începe a distinge și alte obiecte din jurul său, va începe a căuta plăcerea și fericirea lui chiar în acele obiecte și încă cu deosebire în acelea, cari îi pot periclita viața; așa mai întâi va încerca se prindă o luminare aprinsă să o bage în gură, căci prin a duce la gură ori-ce obiect ce-i place ochilor lui crede el a fi în posesiunea unei fericiri, ce și-o poate și el închipui în mintea lui de copil. Ce-va mai târziu caută satisfacere plăcerilor în alte lucruri, precum căruciore, bice, miei, câției, mânzi, — și copilele cu deosebire în păpuși, o împregiurare această, care este în sprijinul acelora, cari susțin cu drept cuvânt că, femeea este dela nașterea ei destinată pentru lucrări, cari nu sunt pentru natura și temperamentul bărbatesc. — Destul că cu crescerea și înaintarea în vârstă, copilul își va căuta distracție și plăcere, adică fericirea lui, în diferite lucruri fiă de joc, de mâncare, său de împodobire, până la etatea când încep a se desvolta în el diferitele pasiuni naturale; și atunci, de odată cu acestea, adică cam dela etatea de 20 ani, la unii poate și mai timpuriu său la alții mai târziu — după temperamentul și modul educației — vor începe a-lu nedumeri cugetele vieții viitoare, ale luptei pentru existență, și în această luptă a-și căuta obiectul de ajutoriu, companionul său aliatul lui natural, cu care se învingă greutățile.

D-vóstră, domnilor și dómnelor, veți fi cetitú poate toți în poeziile nemuritoriului poetu ardeleanu *Andreiú Mureșanu* o poezie, în care se spune, cum unú omú învățatú căuta aceea zonă, unde s'ar afla locul fericirii, adică fericirea aceea, după care și noi și totă lumea ne sbatem.

Acelú omú învățatú căuta fericire pe tronuri, la împérați, în mărire și splendóre, — o căuta la ómení, cari nu asudă lucrând, ci trăescú de pe spinarea muncitorilor; — o cercă

și la cei cari cu multă sudóre ziua și nóptea își agonisescú pânea ȓilnică, — o cercă în viéța simplă pastoréscă.

Unde cu unú fluerú cântând lângă oi,
Lași sě mérgă tóte calea cea firească,
Nesciind de lume, de-ale ei nevoi.

Mers'a prin bordeie, mers'a prin palate, dar de fericire nicăiri n'a dat ! Și poetulú spune causele, cari nici pe tronú, nici în viéța trândavă, nici în viéța de robú, nici în cea păstoréscă nu și-a aflatú omulú învėțatú fericirea ce căuta. —

Într'unú singurú locú însě, se pare că ar fi aflatú loculú fericirei, decât era și aici o condițiune de împlinitú, era — cum s'ar ȓice — unú spine lângă trandafirú, dar se ve citez bucata tectualú :

„O cercă 'n viéța cea din mănăstire,
Unde fugú de lume mame și părinți,
Ca 'n singurătate, postú și umilire
Se 'nalțe la ceriuri rugăciuni ferbinți“.

Aici i s'a părutú lui că locuesce dulcea fericire, și totú așa ni se pare și nóue, când ne transportăm cu mintea curată și cu inima candidă în sferele ceresci, uitându-ne unú momentú de celelalte legăturí, cari ne ținú de lumea pămėntéscă ; dar îndată ce momentulú acela trece, și suntem împinși de o forță óre-care sě revenim iarăși josú la legăturile nóstre cu acéstă lume, atunci trebuie se recunóscemú și se esclamá și noi cu omulú învėțatú :

„De ar fi cu putință se desbrací simțire
Și-orí ce pasiune, ar avé cuvėntú,
Nicăiri în lume, ca în mănăstire
N'ai afla rėpausú dulce pe pămėntú“ !

Ați auditú condițiunea, despre care vorbesce omulú învėțatú prin gura poetulú, pentru a gási fericirea ? Adecă până nu desbrăcăm simțire și orí-ce pasiune, până atunci nici aici în locasulú sânt nu putem afla fericirea ce căutăm ! Dar óre câtí sunt în lume, cari potú face acéstă, adecă a avé forța, o forță supranaturală așa ȓicėnd, ca sě se des-

brace de simțirile ce au, și se distrugă s'eu se înnece orî-ce pasiune înăscută în ei?

Apoi simțirile acestea și pasiunea acésta, de care este vorba în poesia acésta, sunt proprietatea omului dela nascere; ne nascem cu ele, le moștenim, crescem și ne dezvoltăm împreună cu ele; sunt calități date noue de natură, și prin urmare nu le putem distruge noi, chiar de am avé tótă dorința, ci vrîndu nevrîndu trebuie s'le lăsăm s'și eserceze cursul lor natural ca și alte simțiri și însușiri ale mecanismului corpului omenesc!

Dar totuși nu e de desperatū nici după acestea, că nu am puté găsi fericirea, pentru că, dacă acelu omū învățatū nu a găsitū fericirea, cauza este că nu o-a căutatū și în altă parte, ci numai prin palate, pe tronuri, prin bordeie, prin mănăstiri, pe câmpū în vieța păstoréscă. — A venitū însé alt omū învățatū și încă chiarū unū poetū, care a exploratū și altă regiune, și altă stare a vieței omenesci, și a găsitū fericirea; și deși multū ȃicū, și cu deosebire teologiū, că aici pe pămîntū nu esistă fericire, și că starea aceea satisfăcétore, în care se află o sémă de indiviđi, e unū feliū de norocū, s'eu celū multū o fericire efemeră; dar încolo o lume de jale, o vale de plângerī, vorbind după biblie.

Dar cum se întêmplă, că vine poetulū Alecsandri și chiar în jalea lūmei acesteia află elū fericirea din acéstă lume, când esclamá :

„Dulce e de a ȃice când inima jălesce:
Am o ființă 'n lume, ce sciū că me iubesc!“ !

Onorată și cultă adunare românéscă! Cu acéstă fericire am făcutū o digresiune dela cestiune, însé cred că este o digresiune fórte la loculū ei, și de aceea chiar fără a-ī slăbī legătura, ce are cu subiectulū disertațiunei mele, se reiaū și-rulū vorbirei!

Așa dar Sânta Scriptură, ca și alți sânti părinți scriitori ne spunū, că femeea e creată, pentru a fi unū ajutoriū omului pe pămîntū, și atătū scriptura cât și tóți profeți și apo-

stoliî fericescû pe bărbatulû, care a găsitû în femeea sa unû ajutoriû, ear poetulû Alecsandri cântă spunêndû că e dulce starea de jale când ai o ființă în lume, care scii că te iubese, — prin urmare putem spune cu tótă puterea cuvêntulû că, unû tinêrû când s'a decisû sê se căsătorêscă, elû o face acêsta cu convingerea, că în societate cu o tovarășe o sê ducă o viêtă mai dulce, mai plăcută și mai ușoră; că deși pôte tovarêșa sa nu-i aduce zestre, totuși cu salariulû seû pôte se trăiască cu ôre-care chibsuință, mai bine în casa sa, cu soția și copiii seî, decăt ducênd o viêtă de becher (cum ȕic munteniî, burlac, cum ȕic moldoveniî, sêu de holteiû cum se ȕice mai bine aici în Transilvania), trăindû prin birturi și restaurante!

Cu asemenea convingere se decide, ȕicû, unû tinerû a face pasulû căsătoriei, căci altcum sê scie contrariulû, cum ar îndrăsnî sê se căsătorêscă?

Dar ôre și ființa, pe care a ales'o elû, sê gândesce totû așa? căci altcum nici dênsa nu s'ar mărita, — dar, . . . este unû dar la mijlocû, dar nu prea vrea sê-și dee sêma că bucuria casnică și fericirea, la care aspiră și ea ca și bărbatulû seû, stă mai multû în înțelegciunea ei și în cunoscînțele, ce a primitû prin instrucție, că progresulû lorû în tovarășia ce aû contractatû, stă în mișcarea mânilorû în continuă lucrare, în trebuințele casei și ale copiilorû; că bărbatulû ei nu mai astfeliû s'ar vedê mulțumitû și fericitû în tovarêșiă cu dênsa, decă ea înțelege că misiunea ei, de a fi ajutoriû unû bărbatû pe pământû, se esecută cu perseveranță.

Însê, cu fôrte puține escepțiuni, nu este așa, și de aceea ca probă se facem acum o descindere în mijloculû unorû asemenea căsătorii, unde femeile nu consideră instrucția lorû ca o armă de apêrarea familiei de suferințe, ca o înlesuire în conducerea greutăților casnice, ci din contră ca unû mijlocû de a trăi mai comodû, mai lucosû, nelucrândû, ba chiarû că se află genate, decă ele — fete cu carte — sê se dea la lucruri casnice ca cutare Lele-Mărie saû Lele-Ană, adecă

se facă bucate, se spele vase, se facă pâne, se mulgă vacile, se spele, și altele; și apoi la traiul acesta comod, fără a lucra, ci numai a petrece între servitori, apoi la baluri, teatru, băi, voiajuri. . . . nu se gândesc numai acelea, cari au ele o zestre mare, se au norocul de a se mărita după un bărbat cu salariu mare se cu o avere proprie bună, ci și acelea, cari sunt foarte serece, un feliu de petra în casa părinților, cum dice proverbiul. Destul e ca se fia frecventat 4—5 ani o scolă se pensionu, ca se-și inchipuescă, că prin acestu faptu ele sunt scutite de a mai prinde lucru în mână și mai cu semă lucruri mai dure, ca spelatul vaselor, rufelor și prepararea mâncărilor.

Acum se vedem ce se întempla, decă pe lângă serăcia ei și cu dorința de a duce în căsătorie o vieță comodă, se mărită după un funcționariu cu léfa de 120—200—300 fr. pe lună (adecă 60—100—150 floreni), o léfa, cu care numai lux nu potu face căsătoriții și mai alesu decă în scurtu timp casa lor crește, se înmulțesc copii ca și necasurile cu ei?

În România cu deosebire, îndată ce se însoră un funcționariu, fia léfa lui cât de mică, 120—150 fr., numai decăt îi trebuesce servitore, căci deci — de multe ori își dicu și ei — cum se spele nevasta lui vasele, se facă de mâncare, se scuture și se aranjeze prin casă, căci ori nu scie se nu vrea, ba chiaru sunt casuri ca unui bărbat ei singuri nu pretind dela femeile lor se pună mâna pe lucru și mai cu semă bucătărie, fia că ei așa sunt deprinși dela părinții lor, că nu se pote casă fără servitore, fia că ei vrău prin acésta a-și menaja se cruța nevasta, — decă se pote chiama acésta cruțare și mai cu semă când unui o învață se fumeze; — apoi mai sunt și de aceia, cari fac pe grandomonii și fac totu posibilulu ca se aibă aparența unor omeni, căroro nu le lipsece nimic, de și în realitate nu au nimic, în casa lor, se de au ceva, e luat mai multu pe creditu, decă mai găsesc și creditu.

În casurile însă, unde bărbații așteaptă ca femeile lor să se lucreze, se nu apeleze numai decât la servitoare, fac ele ce fac și totuși încurcă pe la casele lor femei: una care se-î spele rufele, una care se-î cósă ceva, și mai ales nu se pôte ca măcar vasele de bucătărie să nu i le spele vr'o bătrână sêracă ôre care, și în maioritatea casurilor țigănci, cum e obiceiul prin Bucuresci.

Dar rēul nu se opresce aici: vin copiii, și Dumniaei nu vrea se lăpteze, sub cuvânt că-î delicată, orî bolnavă, chiar pe când în realitate se teme de alt ceva, că, lăptând va slăbi, își va perde roșeța și tôte semnele unei fețe tinere și frumoșe; decî îi trebuesce doică (mancă după moldoveni). Se scie din esperiința și din constatările ômenilor specialiști, că copiii crescuți de mance se bolnăvesc mai ușor, și mamele cari nu alăpteză singure pe copiii lor, încă aū dese suferințe și dureri din cauza asta, de cari sunt scutite acelea, cari singure nutresc pe copilașii lor.

Resultatul unor asemenea căsătorii numai la bine nu duce, — vorba unui sânt :

„Nici unū început rēu nu pôte avé sfêșitū bun“.

Se desemnăm însă aici dōue tablouri complete a dōue căsătorii: Una făcută între unū funcționariū de unū grad superior cu salariū mare cu o domnișoră din clasa așa ȕisă aristocrată, cu zestre mare, și crescută în pension și în casă cu profesori, ear a dōna căsătorie încheiată între unū angloiatū de unū grad inferior, cu o lēfă mică și o domnișoră, care fôrte puțină carte scie, n'are nici zestre, dar în schimb are alte calități cum se va vedé.

Eū chiar cunoscū asemenea dōue familii și le așî puté și numi, trăiescū și aū moștenitori, dar de-și unora le-așî face onôre aducēdu-î ca esemplu, s'ar supera însă ceialaltî că i citez ca pildă rea; de aceea când imî propunū a face biografia acestorū dōue familii, le voiū numi familia *A*, și familia *B*; — *A* casa funcționariului superior cu salariū mare și care luase de nevastă o fată bogată, cu pretențiunii de cultură superiôră, și *B*, casa func-

ționariului inferior, care luase în căsătorie o fată săracă și cu foarte puțină carte, dar femei carea, cum veți vedea, avea alte calități, cari au întrecut și cultura și zestrea Dómnai *A.*

Atâta pot să vă divulg, că salariul dlu *A.* era cam 1000 și ceva fr. pe lună, zestrea nevestei sale era o moșie carea îi aducea vro' o 500 fr. venit pe lună, adică în total cam 2000 fr. se'u aproape 1000 fl., pe când angajatul *B.* abia avea vro' 2 sute de lei pe lună și cum am șis, zestre dela nevastă nimic!

Asemenea mai spun, că în familia *A.* erau mai târziu 4 copii, din cari 2 fete și 2 feciori, ear în familia *B.* din 8 copii câți avu, remaseră în viață 5: 3 feciori și 2 fete, — adică seracii ca de obicei au mai mulți copii.

Vă rog, descindeți acum cu mine în esăminarea vieții familiei *A.* și a familiei *B.*, și binevoiți a vă reaminti — ascultând acea viață, — că dacă nu în satul se'u orașul cutare dar sigur în ținutul dvóstră încă veți fi aflat se'u aușit că sunt se'u au fost asemenea familii, căci în România știu că sunt foarte multe în clasa așa șisă cultă, și mai ales de acelea, cari cad în categoria familiei *A.*

Eată deci în paralelă descrise aceste două familii:

Dlu *A.* pe lângă că și el singur era leș în funcțiunea sa și pe carea o avea mai mult din grația unor rude protectore, decât în urma unor titluri se'u capacități cari îi lipsiau, femeea-sa însă, pe lângă lene, mai era și înfumurată, cochetă și cu aplicațiuni rele, ținea vro' 3 servitoare, 2 servitori, bucătari și sufragii; dēnsa nu numai că nu lucra, dar nici nu se interesa măcar de lucrurile ce-i fac slugile ei prin bucătărie, căuta numai de tualetă, de baluri, petreceri, modeluri nouse de croială, de colorile sezonului, de teatru, plimbări, fumat, joc de cărți cu mosafirii, și în lipsa acestora mai omoria timpul cu vro' trei căței, pe cari îi îmbrăca fantastic și îi punea în ferestri, unde îi neteșia și le vorbea. . . .

Bărbatul ei de voie de nevoie o lasă să-și facă toate gusturile, și mai alesă că dânsul încă era ocupat pe la cluburi nu prea recomandabile.

Dnul *B* din contră, nu numai că era mai diligent și mai prompt în serviciul său ca mulți din colegii săi, dar în orele libere se ocupa și de educațiunea și instrucțiunea copiilor săi, el nu cerceta cluburi și cafenele, nu se opria ca alții în drum dela birou spre casă, ca se bea țuca regulamentară ca alții său chiar să-și facă masa completă în birouri, ci mergea drept acasă, unde găsea el destulă distracție, dragoste și ocupațiune în mijlocul familiei sale; el nu da donițele și ciuberele de reparat, avea el câte-va unelte, cu cari singur își repara obiectele necesare economiei lui casnice.

Femeea sa însă era un model în calitățile și ocupațiunile sale de soție și mamă.

Pe când dna *A* își aducea rochiile scumpe de mătase și cu sute de franci din străinătate și încă câte 6—7 pe an, — pe atunci dna *B* cumpăra din orașul ei materie mai simplă și efină și își făcea singură rochiile, și nu o costa mai multă ca 10—15, cel mult 30 fr. și-și ajungea una, multă două pe an!

Pe când dna *A* își aducea săpunuri, pomezi, pudră și parfumuri scumpe din străinătate, pe atunci dna *B* se mulțumia cu un săpun simplu și efin, ear pomada și chiar parfumurile și le prepară ea singură după rețetele ce avea, și din florile ce cultiva în grădina dela casă.

Pe când dna *A* pe lângă servitoare, mai avea și două spălătorese, croitorii și cusătore, — dna *B* spela singură, croia și cosea singură pentru dânsa, pentru copii și chiar și haine pentru bărbat!

Pe când dna *A* se scula la 9—10 dimineața, apoi până la 12 ore își regula toaleta, se frisa și încreța părul, dejunând câte odată chiar și nespălată, apoi până la 4—6 ore își aștepta în corset și splendidă toaletă vizitele amicilor,

apoi urmau plimbările, apoi masa și iar plimbare, la teatru se făceau alte petreceri până noaptea târziu; pe atunci dna *B* avea cam următoarea programă zilnică:

Se scula de obicei la 4 dimineața, și după împreguiurii altă dată și mai de dimineață, mai ales când făcea în ziua aceea pâine se făcea vr'unu lucru grăbit; în 5—10 minute își făcea o simplă dar curată toaleta și după bunul obicei al părinților ei șoptia și o rugăciune doue cu smerenie înaintea unei icone, își făcea de câte-va ori semnul santei cruci și apoi se apuca cu inimă de daraverele casei, pe la 6 ore își scula copiii și bărbatul, decă nu cumva și el era sculat deja odată cu dânsa, și după ce și copiii erau ținuti a grăbi cu toaleta lor și cu rugăciunea de dimineață, se puneau toți la masă, copiii apoi mai recetiau lecșiunile și plecau la școală, iar bărbatul la serviciu; după plecarea tuturora mama rămânea singură cu copiii cei mai mici, lucra cât cele 3 servitoare ale dnei *A*. punerea casei în ordine, spela, cosea, pregătia masa de amedei, se înțelege că această masă nu consta ca a dnei *A* din 6—8 felii de bucate preparate de bucătărăse se făcea de bucătariul țigănu, — cum se obișnuiesce, dorere, în România, — ci unu singuru felu de bucate, dar cu multu mai curate și mai gustos preparate decăt ale dnei *A*. — După dejunul de 12 ore și după ce copiii de școală mai învățau sub ochi lor și apoi mergeau la școală, mai rămânea timp de ajuns pentru ca această soție și mamă vrednică până seara să se ocupe cu economia casnică, mai speland, cosend se reparand haine, ori plivind în grădină; apoi seara după 6—7 ore după mese, după ce spela și pune în ordine lucrurile de bucătărie, se pune iar între copii cu lucrul în mână controlându-i la învățatură, ascultându-i și esplicându-le ceea ce pricepea și dânsa; cetia și ea când și când mai ales cărți de agricultură, horticultură și medicină poporală și când și când mai făcea câte o mică plimbare prin grădina, ce o avea la locuință și pe carea o cultivă ea cu diferite flori și legume.

După ce séra asista la rugăciunile copiilor, la cari ei erau ținuți séra și dimineța, ca și înainte și după masă, și după ce-i culca, iarăși se ocupa până târziu de ale casei.

În dumineci și sêrbători rar se întemplă se nu fiă acéstă familiă cea ântâia la biserică dela mic până la mare; pe când copiii dnei *A* nici cruce nu sciau să facă, ba dna *A* după ce i-a lăptat cu doici, mărindu-se nici nu-î ținea pe acasă, ci îi deduse în pensionă plătind scump pentru ei, căci nu-î plăcea se o încomodeze acasă, contrariu adecă de ceea ce făcea dna *B*, carea pe toți copiii ei singură i-a luptat cu peptul ei, ceea ce făcu că erau și mai sănătoși, mai robuști și mai inteligenți decât ai dnei *A*.

Pe când dna și dlă *A*. ținea cu chirie o locuință scumpă cu vr'o 6—7 apartamente în strada cea mai principală cu vr'o 4000 fr. pe an, pe atunci familia *B* ținea ună quartiră modestă cu 2 camere mai la marginea orașului cu vro 300 fr., dar cu o mărișoră grădină, în carea dna *B*. cultiva pe lângă flori atâtea legume, încât nu numai îi ajungeau pe ună ană întregă pentru casa ei, ci încă trimetea de vindea și în oraș; ba ținea și doue vaci cu lapte, dela cari încă rămânea lapte și unt, smântână pentru alte 5 familii, cărora le vindea; în ograda séu curtea dnei *B* erau totdeauna preste sută: puî, gâsce, găini și alte paseri domestice, porci grași, pe cari firesce le îngrijia împreună cu soțul séu, care, cum am spus, timpul liber de serviciu nu-lă întrebunța ca mulți alții în cafenele séu alte petreceri, ci în grija pentru prosperarea casei sale. —

Destulă că dómna *A*. cumpêra totă din piață, scump și de multe ori foarte necurată, până și pâne, crastaveți murați, varză acră, și mai cu sémă pânea dela greci ori alți străini, ear acriturile și de multe ori și brânză dela jidanî, și alte multe, ce cere o bucătărie cum ținea dna *A*. Tóte acestea le avea dna *B* în casă și grădina ei, și de multe ori la câți-va ani după căsătorie nu se mulțumia cu ună venită de 100 lei pe lună din supraproducția muncii și

economiei sale, adecă avea acum cu léfa bărbatului preste 300 fr., căci chiria și cheltuelile casei le acoperea cu munca mânilor sale și cu inteligența sa.

Dna *B* căpătă însă mai târziu și unū ajutoriū credinciosū: copila cea mai mare era de 14 ani, absolvise scóla centrală (de 4 clase superióre) și veni acasă încoronată pentru conduită și diligentă și premiată cu mai multe cărți!

Acasă venită trebuia să se ocupe acum cu trebile casei; ce făcea mama, făcea și fata, trebuia adecă acum se învețe a munci și a lucra, ca ori unde o ar arunca viitorulū, se cunósca și munca manuală pe lângă cea intelectuală.

Precum fața dnei *B* urma în fapte bune pe mama ei, totū așa și fata dnei *A* urma pe mama ei în faptele ei, dēnsa nici nu finī cursulū studiilorū, pentru cari se destinase nu atâtū din necesitate, ci din fanfaronadă, căci basată pe léfa mare a tatălui ei și pe moșia mamei sale să credea degradată să studieze cu tóte calicele, cari nu sunt aristocrate ca ea, și decī sfērși cu scóla în carea s'a ocupatū mai multū cu 3—4 limbī străine și cu piano, și devenind și ea fată mare de 15 ani, trebuia se între acum în lumea mare alătura cu maman — cum îi đicea ea pe franțozesce; și apoi ce putea să învețe ea dela mama ei? Pe mama ei v'am descris'o, surcéua n'a săritū departe de copacū, lucrulū ei de căpetenie nu putea fi decī altulū decât: pudra, corsetulū, diresurile, cigara și alte multe și diverse soiuri de ocupațiuni, ce aū femeile nóstre fără educațiune seriósă și sănătósă!

În casa dnei *A* găsiai de cetitū romane: Isabela, marea otrăvitóre, misteriile Parisului, miserabiliī Londrei și multe alte scrieri și descrieri corumpétóre, cari le găsim și ađi în casă pe la multe familii; — la dna *B* să găsia însă pe masă „Istoria Românilorū“ istoria sacră, istoria universală, istoriī de literatură, cărți de agricultură, horticultură și de apicultură — căci uitasem a spune că avea în grădină și vr'o, 10 stupi, — avea instrucțiuni din arta bucătăriei, din chi-

mie și medicină, din cari scotea învățături practice și folosite pentru casă. Fără a mai spune, de sine se înțelege, că mama cu fata ei spălau podelele, rufele, călcau cu fierul, săpau în grădină, și de multe ori întregă familie era în grădină: unul săpând, altul plivind sėu rėsădind, și de multe ori cu toții cāntānd cuplete din diferiți poeți, ca: „Mult e dulce și frumoasă limba ce vorbim“. „Deșteptāte romāne“, „Ca unū glob de aurū“ și altele, și nu ca dna *A* cu fata, cari cāntāu numai franțozesce și mai multū versuri, cari nu consunā cu morala unei familie.

Nu-i era rușine dnei *B* a o surprinde cineva cu visitele, cānd era intr'unū costum de lucru curatū și cu mānile în aluatulū de pāne, sėu la alte ocupațiunī, și dēcā și veniaū în vizitā ómenī, pe cari îi cunoscea din auđite cā nu ar prea avė o conduitā bunā în societate, se scusa cā ocupațiunile nu o iartā a-ī intretinē cu conversația ei, sė poftescā la cutare órā cānd e și bārbatulū acasā sėu a-lū cāuta la cancelarie, dēcā aū afacerī de serviciū cu dēnsulū!

Odatā 2 domni, cari veniserā la bārbatulū ei, o surprind frecānd împreunā cu fata podelele (dușumele); domniī voiaū a se retrage cređēnd cā aceste femei se vor gena — cum de obiceiū de genězā ađi femeile cā le vede cineva ocupate cu lucruri casnice mai de rēnd; — însă dna *B* din contrā îi rógā sė nu se retragā, cāci nu se genězā, aflāndu-o cineva lucrānd. „Dar pentru Dumneđeu“. „Madam *B* singurā dta faci acestū lucru?“ îi đise atunci unulū dintre domni. „Dadle, — rēspunde ea atunci „da dle eū cu copila mea fac acestū lucru și altele ce se cerū în casā și pentru familie, și dupā priceperea mea cred cā ajungū prin munca mea la mai multe rezultate. Mai āntāiū dēcā ași ținē servitóre sė-ī plātescū vr'o 25—30 fr. plus intretinerea aceeași sumā, adecā cam 50 fr., pe cari mai de multū nu-ī aveam, și acum cānd totuși stāu mai bine, iarāși imī prind bine pentru copiiī ce avem și alte trebuințe casnice; apoi am observatū cā e drept aceea ce spun ómenī speciali, cā lucrulū dā sā-

nătate omului, și în adevăr eu me aflu foarte sănătoasă, pe când ved pe altele, cari numai șed și nu fac nimic, tot suferind . . . . Apoi prin lucru și ocupațiunii se alungă lenea, care este isvorul multor nenorociri, și apoi în ziua de astăzi, dlor, știți că este greu de trăit numai cu salariul bărbatului fără altă avere dela părinți său fără ca se muncescă și femeea, dând și dânsa partea ei de ajutoriu bărbatului; avem copii mulți, și de vor avea talent și aplecare pentru carte, o se-î dăm se absolveze toate scótele, și dacă nu vom lucra și noi înșine, nu ne ajunge léfa bărbatului“.

Cam astfeliu de limbagiú ținea acésta femea acelorú visitori, și óre nu era acesta unú limbagiú de aurú ?

Nu făcea însé tot așa dna *A*. Până când soțulu ei era dus la serviciu séu pe la cluburi de cărți și cafenele, unde se afla des, până atunci dna *A* avea și dânsa distracțiile sale de categoria și temperamentulú ei. — Când venia vara, dnulú și dna *A* mai ales, trebuia să părăsescă țera cu căldurile ei se mérgă în străinătate, unde firesce tocaú 4, 5, 6 mií de franci, pe când dlú și dna *B*. rămâneaú în țera lorú la isvórele Carpaților ei, unde fără mií séu sute de franci erau mai mulțumiți! —

Domnilorú și dómnelorú ! Déca pentru mine a fostú obositoare descrierea așa amenunțită a acestorú doue familii, cu atâtú mai multú pentru DVóstrá, și cu toate acestea înainte de a ve aráta la ce rezultatú aú ajuns ambele familii trebuie se ve descriú o scená mișcátore din familia *B*.

Amploiatulú *B* ajungénd anulú alú 16. alú căsătoriei sale și în urma atátorú economii ce făcea elú și soția sa, ar fi pututú duce o vieță mai comodá, unú traiú mai îndestulitoriu, decum ni se pare că a dus în acestú timp, și mai ales după ce nevasta prin inteligința și munca ei încă producea cât léfa luí, ducea totuși o vieță foarte restrinsá, atât pentru că apucase pe calea cumpetului și recunosceaú că asta e calea ce duce la fericirea lorú, cât și pentru că dela nascerea primuluí copilú s'aú consultatú cu soția sa și

aă decis a se înscrie la o societate de asigurare cu 100 fr. pe lună, o sumă prea mare, adecă dintr'unu salariu de 200 fr. se rupi jumătate; de bună sémă nu ar fi făcutu acésta, decă se temeau, că în vr'o 7—10 ani aprópe unulu după altulu se mai urmeze încă vr'o 7 copii. Lucrulú însé era făcutu, și din ce în ce lipsa din casă a acesteí sute de lei în fiă-care lună se cunoscea cu atâta mai multu, cu câte li se înmulția familia. Dar s'a cunoscutu însé lipsa acésta și mai bine atunci, când la urma urmelorú a venitú óra, în care acéstă lipsă a fostú binecuvéntată și prefăcută într'unú isvorú de mulțumire!

Până la acéstă órá însé, în vieța restrinsă, în care trăia elú cu familia sa, ilú munciau adese ori gândurile, cum ar face și elú la o anumită și vre unú cadou soției sale și copiilorú seí, cum tótă lumea obicínuesce? Elú avea câte o rară ocaziune de a revedé și încheia órecari conturi trimestrale la nisce comercianți, dela cari rënduri adunà vr'o 400 fr., de cari nevasta sa nu scia, și într'o și de anulú nou cum-pără nevetei sale o haină, — cum s'ar și dice a la modă — și o păreche de brățari, ear copilei mai mari o păreche de cercei de aurú și băiatulu de scólă unú dictionariú, ear celorú 3 mai mărúnți câte-va jucării, pentru elú însé nimicú, mulțumindu-se cu ce avea, nisce haine ce purta, cari de și erau cam róse, dar nu rupte.

În ziua de anulú nou scóse pachetulu, ce de cu séră ilú ascunse, ilú desfăcú în mijloculu a lorú seí și a datú fiă căruia ce-l era destinatú, spunénd tot odată nevetei sale, că s'a înțelesú cu negustorii, dela cari a cumpératú, că dacá nu vor conveni lucrurile soției, se le pótă schimba séu înapoia.

Bine înțelesú, că bucuria tuturor nu se póte descrie, și multele sárutări ale soției și copiilorú seí ilú ametiá de bucurie! . .

Dar ce se întêmplă? Mama se înțelese cu copila, și în aceeași și profitând de absența bărbatulu dus se felicitze vr'unú amic de anulú nou, s'a dus și a înapoiatú negusto-

rilor haina și brățile cumperate de bărbat pentru dâna, spunându-le că nu-i convin, că nu i se potrivesc, și rămâne a-i visita după sărbători pentru a-și alege altele, se duse apoi și cumperă pentru bărbat un rënd de haine, un palton și un cias de buzunariu, și aducându-le acasă, duse bărbatu-seu: „Eată iubite cadoș pentru cadoș, iubire pentru iubire, nu me așteptam dela tine să te conformezi obiceiului cu cadouri, căci sciam că ne este imposibil a face față tuturor obiceiurilor lumii, și apoi eu mi-am întors și prefăcut haina cea veche, mai pot se duc cu ea 2—3 ani, afară de aceea, ocupațiunile mele casnice nu-mi impun numai decât să es pe stradă, pe când oficiul tău este în oraș, vii în contact cu diferite persoane și autorități, așa că totdeauna trebuie să fii în haine mai bune, prin urmare uite, am dat haina, ce mi-ai luat-o, înapoi, și ți-am cumpărat ție hainele acestea. Încât pentru brăți, este un lux, și apoi știu că cetiam unde-va că omul se-și procure atâtă lucruri cari îi *trebuesc*, apoi cari îi *folosesc* și apoi numai dacă le are acestea, pôte se-și face plăcerea a-și cumpăra și vr'un obiect de luc; le-am dus deci înapoi și acestea și în schimb ți-am luat acest cias de buzunariu, ție îți era necesar acest cias”. Copila, carea era de față la aceste vorbe, duse atunci și dâna: „Mamă, atunci se duc și cerceii miei înapoi și se cumpăr și frate-meu Adrian un palton, căci de și pe cel vechiu l'am cusut mai de multe ori, se descose iarăși fiind vechiu și slab, și nu mai pôte eși așa între colegii lui de scolar, și de restul banilor ce mai rămâne dela paltou și cu galbenul meu pe care mi l'adatu unchiul acum 3 luni de ziua mea, se cumpăr încă o mașină de cusut, ca se putem lucra mai mult și mai bine, căci cea veche s'a cam deranjat”. —

N'am fost de față se aud cu urechile mele acest limbagiu, această dragoste și minte de soție și de copilă; decât persoanele, cari mi-ai spus sunt demne de totă credința, și dacă ași fi fost de față nu știu în ce perplexitate m'ai fi

aflatu, când numai auzind de așa întâmplare, abia îți poți stăpâni lacrimile, și me îndoiesc dacă regina Artemisa a datu lumii unu exemplu mai mare de iubire cătră soțulu ei, căruia în semn de iubire i-a rădicatū unū monumentū așa de grandiosū, încât era număratū între „cele 7 minuni ale lumii“. Me îndoiesc, ȃic, dacă această regină a făcutū unū act de dragoste, o faptă humanitară și de înțelepciune mai mare, decât această femeie a dlui *B*? Numai despre o asemenea femeie a pututū ȃice și S. Scripturā „că cine a aflatū femeie bărbată și înțelptă, a aflatū podoba casei sale“.

Numai o asemenea soție a pututū se înțelgă și marele scriitorii francesū I. I. Rousseau, când a ȃis: „E de ajunsū pentru fericirea înțelptulu o femeie, care este a ta, a copiiloru tēi, a onōrei și viitorulu casei tale“ atunci numai, când calcă pe urmele unei femei ca dna *B*.

Numai pe o asemenea femeie o ar putea iubi seū plānge și jālī unū bărbatū, cum a iubitū și jālītū odată laureatul poetū Alecsandri pe „stēua cea dulce și iubită a sufletulu seū“, pe carea când ora fatală o immormētā în valurile mării negre, o cāntă:

„Trecut'aū ani de lacrimi și mulți ani vor trece încă
Din ciasulū de urgie, în care te-am pierdutū,
Și doru-mī nu s'alină, și jalea mea adāncă
Ca trista vecinicie e fără de trecutū“.

Pōte că ar voi cineva se me întrebe, dēcă această descriere a acelorū dōne familii este adevērată, ori e mai multū o anecdotă, o parabolă? În acestū cas ași putē rēspunde cu proverbiulū ital: *Se non e vero, ē ben trovato*; dar nu cred că e motiv de asemenea întrebare și de asemenea rēspunsū, căci — cum am ȃis mai la începutū, — dacă cāutām în jurulū nostru, vedem nu numai în fiă-care ȃinutū seū oraș, dar chiar și între țeranii nostri, cum cutari omeni sēraci dar harnici aū ajuns după câți-va ani de și-aū închegatū e casă și o economie înfloritōre, și cum aū ajuns mai ales prin vrednicia femeii fruntea satulu seū a unui ȃinutū, și din

contră, cum alții, cari au moștenit un mare avere părintească și cu funcțiuni gras salariate, au ajuns mai ales prin lăcomia și nemernicia nevestei de risul cutărui sat și cutărui ținut?

Nu v'am spus însă epilogul celor două căsnicii, ce v'am descris și pe care sunt sigur că l'ați găsit.

Dl. *A* în urma vieții neregulate perduse și sănătatea înainte de timp și serviciul și mai înainte de a-și face studiul de pensie, ca să rămână ceva familiei; moșia nevestei sale încă se puse în vânzare de creditorii, cari satisfăceau și încă din vânzarea moșiei nu a rămas să-și plătească nici servitorii neplătiți de câte 3—4 luni. Fata cea mare, care alegea odată mirii, junii cu titluri de universitate, cari puteau spera atunci și ceva zestre, acum cel mai simplu copist nu se uită la ea, trăiesce în bătrănită pe lângă mama ei, care împarte ajutorul ce-i dă un unchiu, cu dâna; a doua fată aproape aceeași soartă o are, fiind ceva mai cu talentă, dă lecțiuni de piano pe la case particulare cutreerându-și stradele pentru 50—60 fr. pe lună. Unul din băieți, lăsând școala la etatea de 16 ani, poate cu gândul că va avea odată cu ce trăi din moșia părintească, aș se ocupa cu velocipedul și alte petreceri, al doilea e în armată, unde din cauza lipsei de studii și capacitate nu are dreptul să se facă oficer.

Acesta e sfârșitul căsniciei familiei *A*, — pe când copiii lui *B* toți au ajuns bine: unul inginer, altul doctor și al treilea și mai bine, conduce cu alții în tovărășie o instituție comercială înfloritoare.

O fată s'a măritat după un profesor și singură ea e profesora; a doua absolvând școala profesională, a deschis un atelier propriu cu alte două absolvente și e măritată deja după un funcționar cu salariu bun, dar totuși nu renunță a se ocupa de atelierul ei, care îi aduce un venit bun pe lângă lăfa barbatului său; amândouă aceste fete calcă pe urmele mamei, care le-a crescut!

Dar se nu uităm însă nici rezultatul depunerilor la casa de economie! Ve spusese, că dl. *B* începuse dela

nascerea primului copil a depune câte 100 fr. lunar, la alu 16 anu când își propusese elu se ridice capitalul și procentele, nu l'a ridicat, când a vedutu că fetele lui se potu mărita și fără zestre, a mai lasatu bătrânul capitalul acolo și continuă și cu depunerile încă vr'o 4—5 ani, când presentându-i-se o ocasiune favorabilă își scose capitalul, care se urcase preste 30 mii fr. și și-a cumpăratu o moșioră; are acum și pensie și moșă și servitor și trăsura, și încă chiar trăsura cea frumoasă a dlui *A*, ce i s'a vëndutu acestuia pentru datorii și a cumpărat'o dela licitație dlui *B*. — așa că aici fără să vrea îți vine în minte proverbiul: „Cine stringe la tinerețe, are la bătrânețe“ și vice versa!

Dna *B* pe lângă totă munca escesivă potu dice în decursul vieței casnice, deși trecută bine de 40 ani avea încă o vigore și o față rumenă și vecinic cu o zimbire de satisfacție pe buzele și în fisionomia ei, ceea ce dovedea o conștiință împăcată pentru că și-a făcutu datoria, pe când dna *A*, de și mai tineră cu câți-va ani, atât față cât și përul și dinții erau ruinate și schimonosite chiar, de pravurile, dere-surile și pomădile cele multe, de cari usa în tinerețe fără nici o măsură, ear suspinele ei și lacremile, ce versa pentru starea în care a ajunsu la bătrânețe, dovediau o remușcare a conștiinței neimpecate pentru trândăvie și vieța destrăbălată din tinerețe, ceea ce chiar dënса recunosea, căci deși — cum am dis — căpăta unu mic ajutoriu dela unu unchiu alu ei, totuși era constrinsă a se umili și primi decă nu a cere chiaru, și dela alți cunoscuți vechi câte ceva ajutoru ca de milă, și mai generoasă din toți aceștia era chiar dómna *B*, care îi trimitea când lapte când ceva carne sėu fructe din grădina ei, căci uitasem a ve spune, că bărbatul dnei *A* fusese chiar șeful dlui *B*. Dar unde s'ar fi aflatu pe atunci, ca dna *A* se stea în relațiuni cu dna *B*? O desprețuia chiar, nu atât pentru că nu erau de categoria și clasa loru, cât mai multu pentru că dna *B* era simplă, prea próstă și muncitoare ordinară pentru a sta în relațiuni cu

dênsa, și acum chiar ea se umilea și se ducea când și când ba pôte prea des încă, căci scia că nu ese cu mâna golă, ba chiar a mărturisit singură, la ce distanță mare se ținea una de alta, căci se scie că nenorocirea ca și vinul deschide inima omului și spune adevărul, de și singurî își fac judecata. Așa chiar a făcut și dna *A.* eată cam cum își plângea ea odată cu lacrimi cătră dna *B.* deplorabila ei stare în care ajunsese . . . . . Dómna, nu sunt vrednică nici să-mi trimiți de pomană cum imi trimiteți, nici să me primiți în casa dvóstre pe mine, care când am auđit că dvóstră nu țineți servitóre, ci tóte lucrurile casei le faceți dvóstră, ve criticam și țieam că trebue se fiți o femeie ordinară, nu nevasta unui funcționariu, mai cu sémă, când am auđit ca spálați și rufe și îngrijiți și în grajdú de vaci! Acuma vėd însė, că Dumneđeú a binecuvėntatú aceste ocupațiuni ale dvóstre ca pe adevėratele ocupațiuni alú femeei casnice, pe când pe mine m'a condamnatú după faptele mele din tinerețe; ași fi mulțumitá măcar a cöse se sciú, ca să-mi procurú măcar o pâne ținică, însė nici eú nu sciú, nici copiii mei n'au nici o ocupațiune, ci bat stradele fără nici unú căpătáiu!

Ah este dreptú judecata lui Dumneđeú, este adevėratú, ca o femeie cuminte și harnică ca dta și tóte câte te vorú urma în faptele dtale să ajungă fericirea dtale și a casei dtale, și din contră tóte câte vorú duce o viėtă ca a mea, să devină în starea acésta deplorabilă, în care acum la bėtránețe me aflu eú și copiii mei“ . . . .

Domnilorú și dómnelorú! De și sciú, — repetú, — că cu descrierea séú biografia așa amănunțită a acestorú dóue familii v'am prea ostenitú nobila dvóstre atențiune, am ținutú totuși să desemnezú tablourile completú, căci aceste tablouri le putem lua de bază și de esemple la încheierea unei căsătorii; ele ne arată drumurile, pe care se călcăm, ca să ajungem ținta ce se chiamă: fericirea casnică, precum și drumulú spre prăpastie și desastru!

Sciū eū că mulți vor dice, femeī de soiulū dneī *A*, decă și sunt, nu sunt însă multe; m'ași împăca cu acest răspuns, m'ași mulțumi cu excepțiunii, decă se dice că nici o regulă nu-ī fără excepțiune! — Însē în viața practică, când înțrăm în mijloculū familiilorū și tinerimeī nōstre de ambe secse, dar mai cu sēmă feminin, și scrutăm în secretulū daravelorū lorū casnice, vom constata, că de și în fōrte rare casurī vom găsi chiar așa tablourī casnice ca alū dlui *A*, dar totū așa de rare tablourī casnice vom afla ca alū dlui *B*, adecă o căsătorie unde domnesce numai rațiunea, morala și munca asiduă cu perseveranță, carī sunt condițiunea principală a unei asemenea căsnici!

Multe vorū fi cauzele, carī împedecă ca omulū căutându-și fericirea pe acestū pământū în viața casnică, se n'o găsescă; eū însă ved trei cauze mai principale, și anume: 1. educațiunea în familie; 2. instrucțiunea feminină de ađi în scōlă și 3. neseriositatea tinerilorū, carī contracteză căsătoria!

Sē le luăm pe rēnd! 1. Educațiunea în casa părintescă. Decă romānulū dice, că „pe cum sarī așa trebue sē mănānci“, că aschia nu sare departe de copacū, și că aceea ce semenī aceea rēsare și că puiulū de pisică șōrecī prinde“ etc. etc., atunci bine înțelesū, că cum e mama, așa va fi și fata mameī!

Decă mama e lipsită de simțulū moralū, în casă nu se ocupă făr cu lucrurī vanitōse, vecinic numai cu oglinda și cu obiecte de toaletă, se cērtă cu bărbatulū, cu servitōrele, decă mama fumeză, jōcă cărți — cum vedem că se întēmplă fōrte des în Romānia; decă mameī nu-ī place sē lucreze, sē se ocupe de bucătărie și de totū ce o femeie e datōre sē facă în casă, bine înțelesū că aceste defecte ale mameī — și câte alte am mai putē înșira — vor trece ca moștenire și feteī!

Decă tatălū injură de cruce și de totū ce o religie ține ca sânt, tot așa și fiulū seū va moșteni acestū păcatū, ... și noi romāni — cu durere mărturisind — întrecem în acēstă privință mai pe tōte popōrele, adecă în sudālmī, vorbe ne-

cuviincioase și neesprimabile, pôte e și esta unû dar alû gînteî latine; pentru că decã dupã poetulû Alecsandri „latina gîntã e reginã între ale lumel gînte mari“; și decã ea „merge în fruntea altorû gînte“ cu cultura, pe semne e menitã ca și cu vorbe înjurióse de sudalme sê mérgã înaintea altora?

În tótã Europa numai unû poporû mai are acêsta calitate rea, pe lângã alte multe ce mai are și cu care se face de risû și în ochil lumel insuportabilû; ar fi de doritû, sê-î cedãm loculû pe acest terenû, și noi sê nu ne mai necinstim prin asemenea cuvinte religia și credința nóstrã!

Prin urmare pãnã când autoritãțile — și civile și bisericesci — ar lua inițiativa, precum ar fi de doritû — prin óre-carî mészuri și restricțiunî sê stêrpescã asemenea obiceiû, pãnã atuncî pãrințil ar trebui sê fiã aceia, carî se nu suferã între copiil lorû asemenea obiceiû!

E trist, cã chiar ómenî cu carte, dela carî se cere mai multû, tolerézã și chiar usézã de asemenea vorbe și cã chiar multî din cãrturariil nostri sunt mai reci în ale religiunei, pe când poporulû nostru, lã care credința în Dumneđeû și frica de pécãtû e mai mare, se împacã mai bine cu aceste sentimente religióse și prin urmare e mai sêracû cu multû în fapte, prin carî se necinstescû religia și morala.

Este adevêratû, cã națiunea cea mai cultã din Europa a începutû ântãitû, a espulsa din scóle și din alte oficii publice crucile și icónele, simbolulû credințel și religiunei unû poporû, fãrã sê ținã sémã de aceea cã chiarû unulû din fiil eî nemuritorî (Voltaire) a đis: „De nu ar esista Dumneđeû, ar trebui creat“.

Sunt ómenî și pedagogî chiar, carî afarã de aceea cã pe credința, religia și morala, în carî i-aû crescutû pãrințil lorû, nu mai punû nici o valóre, dar apoi nici alte mijlóce nu inventézã și nu recomandã, pentru ca copiil sê fie aduși prin acelea la cunóscerea datoriei și moralei și se nu devie supêrãtorî societãțil.

Ar fi foarte multe de ȃis ȃn privinȃa educaȃiunii din casa pȃrinteascȃ, dar s'a scrisu opuri ȃntregi ȃn privinȃa acȃsta, cari unui asemenea inteligentũ auditoriũ seũ cȃ-ȃ sunt prea cunoscute, Ńi rȃmȃne numai sȃ confirmȃmũ, cȃ ȃn urma acelorã, ca Ńi ȃn urma practicei, ce facem ȃn tote ȃilele, educaȃiunea religiũsȃ Ńi moralȃ, ca Ńi tote calitȃȃile acelea mari ȃn lupta pentru esistenȃȃ ne duc la ȃinta doritȃ, numai ȃn casa pȃrinteascȃ prin exemple se potũ cȃŃtiga; Ńi cu deosebire, ca fetele se devinȃ odatȃ adevȃrate soȃii statornice Ńi mame harnice, numai dela mamele lorũ potũ ȃnvȃȃa.

2. Instrucȃia femininȃ de aȃi. Instrucȃia, ce primescũ astȃȃi fetele ȃn scȃlele de statũ anume create pentru femeĩ seũ Ńi ȃn pensionate private, am ȃis cȃ ȃncȃ e cauza, care nu mai la o cȃsnicie solidȃ Ńi fericitȃ nu pȃte se ducȃ.

Este adevȃratũ, cȃ decȃ luȃm sub ochi prospectulũ unei scȃle de fete seũ programa studiilorũ unui pensionatũ seũ alũ unui liceũ de dŃore, din cari es Ńi bacalaureate (maturisate), vedem ȃn adevȃrũ cȃ fetele unui liceũ clasicũ trebuescũ sȃ ȃnvȃȃe totũ ce ȃnvȃȃȃ bȃieȃii, dar ele ca fete mai sunt obligate a mai ȃnvȃȃa Ńi lucru de mȃnȃ, piano, Ńi ȃn unele pensione Ńi limbĩ strȃine mai multe. Dar chiar ȃntru acȃsta stȃ rȃulũ, cȃ fetele ȃnvȃȃȃ prea multũ, ȃncȃt — dar decȃ dupȃ atȃta ȃnvȃȃȃturȃ — nu-Ńi ruinȃzȃ sȃnȃtatea ȃncȃ ȃn scȃlȃ, dar nu le folosesce nimica seũ foarte puȃinũ ȃn viȃȃa casnicȃ aceli nȃmolũ de instrucȃie!

Am spusũ mai la ȃnceputũ, cȃ majoritatea societȃȃii nȃstre, a clasei cȃrturȃrescĩ, o formȃzȃ numai preoȃii, profesorii, funcȃionarii de tote categoriile, oficierii Ńi alȃi cȃȃi-va comercianȃi, profesioniŃii Ńi agricultorii cu ceva stare mai bunicecȃ, cari cȃnd se ȃnsȃrȃ, fiȃ-care vrea sȃ afe ȃn soȃia sa unũ ajutoriũ cum o numesce scriptura; Ńi ce ajutorũ va gȃsi unũ preotũ de exemplu ȃntr'o asemenea soȃie, care a ȃnvȃȃȃtũ piano, dacȃ elũ nu e ȃn stare sȃ-ȃ cumpere piano? Ce-ȃ trebuie lui sȃ-ȃ vorbȃscȃ preotȃsa franȃozesce, grecesce ori englezesce seũ alte limbĩ strȃine, mai cu sȃmȃ cȃnd nici elũ

nu le scie? În locul pianului mai bine cred că ar prefera să scie să-î facă pâne, mămăligă, mai cu sémă când nu are nici servitóre!

(Finea va urma.)

DIN CRONICA LUNARĂ.

Pomposulǎ palatǎ de justiřă din Bucurescǎ, pe malulǎ dreptǎ alǎ Dâmboviřei în fařa bisericeii Balasa, s'a înăuguratǎ la 15/27 Octobre a. c. Memorabile sunt cuvintele, cu cari regele Carolǎ, precum înainte cu o lună la deschiderea monumentalulǎ podǎ preste Dunăre, aša acum de noǎ se adreséză cǎtră poporulǎ seǎ, dându-i — dice — „acestǎ frumosǎ palatǎ, dovadă a dorinței nóstre, a da justiřiei unǎ locașǎ demnǎ de înalta ei menire“.

Despărțemântulǎ IV. alǎ Asociařiunei, Sibiuǎ, și-a ținutǎ adunarea anuală la 22 Octobre (3. Novembre) în comuna *Sadu*, patria eppulǎ Inocențiu Micu — Clain de *Sadu*, cu viuă participare a poporului din locǎ și împrejurime.

La seminariulǎ românǎ din Lipsca, de care amǎ amintitǎ mai de multe ori și noi în acestă fóiă, prof. Dr. *Weigand* și-a începutǎ prelegerile semestrului de iernă cu unǎ ciclu de prelegeri despre escursiunile prin Banatǎ, ce le a făcutǎ în véra acésta pentru de a ștudia dialectele limbei române.

Iubileǎ. Reuniunea învțătorilorǎ dela scólele române confessionale din diecesa română greco-orientală a Caransebeșului a serbatǎ la 10/22 și 11/23 Septembrie a. c. cu frumosă solemnitate iubileulǎ seǎ de 25 ani. Intemeiătorulǎ și primulǎ ei patronǎ a fostǎ fericitulǎ Episcopǎ diecesanǎ Ioanǎ *Popasu*, primulǎ episcopǎ românǎ alǎ Bănatului după restaurarea metropoliei, ear patronulǎ ei actualǎ este P. S. Sa eppulǎ Caransebeșului *Nicolaǎ Popea*. Cu ocasiunea acésta s'a desvilitǎ și pétra monumentală, rădicată de Reuniune și alți binefăcători la mormântulǎ profesorului și primului directorǎ alǎ scólelorǎ naționale românǎ-sêrbesci de confiniulǎ militarǎ Constantinǎ *Diaconovici-Loga* (1770—1850.) și s'a primitǎ fundařiunea de 1000 fl. a d. St. *Antonescu*, fostǎ președinte al Reuniunei. Averele ei, în numerariǎ și pretensiuni, face la 15000 fl., biblioteca numărá 217 opuri, numérlǎ membrilorǎ e de 391. —

Societatea pentru fond de teatru românǎ, care și-a ținutǎ adunarea generală la 14/26 și 15/27 Octobre a. c. în Brașovǎ, a

alesă Braşovului reşedinţă a Comitetului. Avera societăţii este în sumă rotundă de 70,000 fl.

Directorul seminarială protopresbiteru Ioană Hannia, după un serviciu de aproape 50 ani, s'a retrasă cu ziua de 1/13 Septembrie a. c. la odichna bine meritată. La deschiderea solemnă a anului scolar profesoria şi tinerimea seminarială a serbatorită această zi, şi la 7/19 Novembre seminariul şi publicul român din Sibii şi giur parte chiar din mari depărtări, prin numeroase deputaţiuni, adrese, depeşe, banchetă ş. a. a manifestat meritatul veterană recunoştinţa sa. Dăm şi noi aici espresiune acestei recunoştinţe către cel mai bătrân membru al Comitetului şi fostă v.-preşedinte al Asociaţiunei noastre transilvane, dorindu-i restul vieţii îndelungat, liniscit şi mulţemit.

Rectoră ală universităţii din Cernăuţi s'a alesă meritatulă profesoră de Teologie Euseviu Popovici. Cuvântul inaugural ală multă stimatului rector şi profesor de Istoria bisericăscă a avut tema: „Crestinismul la pragul secolului XX.

„*Mesa studenţilor*“, fundată de „Albina“ din Sibii, de care am amintit în Nr. 10 ală acestei reviste, e destinată pentru 50 tineri români dela scólele medi de aici, cari sunt lipsiţi de mijlóce şi escelează prin diligenţă şi purtare morală, fără diferinţă de confesiune. E de dorit, ca bunul exemplu se afle mulţi imitatori în tóte părţile, căci credem, că tinerimei noastre studiöse prin crearea de asemeni instituţiuni i se face un mare bine, din tóte punctele de vedere.

Diără nouă românescă apare cu începere dela 1 Novembre sub titlul „*Revista Lipovei*“, fóiă septemânală de cuprins social, economic şi literar.

Alegerea de învăţătore la scóla civilă din Sibii, a d-şorei Eugenia Iovescu, îndeplinită în şedinţa Comitetului dela 12/24 Septembrie a. c., a dată ansă „Unirei“ din Blaj, la regretabile atacuri asupra Comitetului Asociaţiunei. Protocólele respectivelor şedinţe, publicate în Nr. 10. al acestei reviste, precum şi în Nr. acesta, vor fi convinsă, credem. pre orî-ce omă nepreocupat despre netemeinicia aceloră atacuri. Aşa curând se se fi uitat cuvintele, cu carî preşedintele Asociaţiunei a încheiat discursul său la deschiderea adunării generale dela 15/27 Augustă a. c.?

BIBLIOGRAFIA.

Sub auspiciile Academiei Române au eşitū :

Vilegiatura și reședințele de vară la Romani, de Ioanū *Kalinderu*, membru alū Academiei Române. Estras din Analele Academiei Române, seria II. Tomū XVII. Memoriile secțiunei istorice. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū 50 banī.

Materialū pentru climatologia României, I. Clima Sulinei, de St. C. *Hepites*, membru corespondentū alū Academiei Române. Estrasū din Analele Academiei Române. Seria II. Tomū XVI. Memoriile secțiunei științifice. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1894. Prețulū 30 banī.

Sofia Paleolog, nepóta împēratulū Constantin XII. Paleolog și *Domnița Oleva*, fiica Domnului Moldovei Stefan - Cel - Mare, 1472—1509, de Alecsandru *Papadopolū-Calimach*, membru alū Academiei Române. Estrasū din Analele Academiei Române, seria II, tom. XVII. Memoriile secțiunei istorice. Bucuresci Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū lei 1.60.

Studii asupra mineralelor de Menganes dela Brosceni, de E. *Renqué* inginerū de mine. Estrasū din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XVI. Memoriile secțiunei științifice. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū 20 banī.

Analele Academiei Române. Seria II. Tomulū XVII 1894—1895. Partea administrativă și debaterile. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū 7 lei.

Codex Bandinius. Memoriū asupra scrierei lui Bandinius dela 1646. Urmatū de textū, însoțitū de acte și documente, de V. A. *Uvechiă*, membru alū Academiei Române. Estrasū din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XVI. Memoriile secțiunei istorice. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū 3 lei 50 banī.

Din Istoria împēratulū Traianū și a contimpuranilorū sei, de Dr. H. *Francke*, tradusă în românesce de Petru *Broșteanū*, a apărutū fasciculul IV.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 152—156 1895.

Procesul verbal

din ședința comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiiu la 5 Septembrie 1895 n.

Președinte: Dr. Ilarionu Pușcariu, v. președ. Asociațiunii.

Membrii prezenți: I. V. Rusu, I. St. Șuluțiu, I. Papiu, Z. Boiu, P. Cosma, Dr. A. Brote, Dr. C. Diaconovich, Dr. Amos Frâncu, G. Macsim, Dr. R. Roșca, N. Togan, Dr. O. Russu și G. Bogdan.

Secretariu: Dr. Vasile Bologa.

Nr. 152/379. Se prezintă protocoalele adunării generale a XXXIV. a Asociațiunii transilvane, ținută în Blaj la 27 și 28 August 1895.

— Spre scire,

Nr. 153/448. Se cetesce conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 31, prin care s'a acamat pentru noul period 1895—1898:

a) președinte al Asociațiunii: Ioan M. Moldovanu, vice-președinte Dr. Ilarionu Pușcariu;

b) membri ordinari în comitetul Asociațiunii: I. V. Russu, I. St. Șuluțiu, I. Papiu, Z. Boiu, P. Cosma, L. Simonescu, I. Crețu, A. Lebu, Dr. A. Brote, O. Tilea, Dr. C. Diaconovich și Dr. A. Frâncu;

c) membrii suplenti: G. Macsim, Dr. R. Roșca, N. Toganu, G. Dima, Dr. O. Russu și G. Bogdanu;

d) funcționari ai Asociațiunii; secretariu I: Dr. C. Diaconovich; secretariu II: Dr. V. Bologa; cassariu: L. Simonescu și bibliotecariu N. Toganu.

— Spre scire, cu observarea, că decretele s'a immanat membrilor și funcționarilor Asociațiunii, și că funcționarii noi intră în oficiu cu 1 Ianuarie 1896, conform usului de până aci.

Nr. 154/374. Să cetesce conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 22, prin care s'a stabilitu tecstul noului proiectu de statute și s'a încredințat comitetului centralu pentru ulterioară afacere întru obținerea clausulei de abrobare.

— Spre scire, autoritându-se biroulu a înainta noulu proiectu de statute la locul competentu, pentru obținerea aprobării.

Nr. 155/355. Domnișóra Eugenia Iovescu din Bozovicî, declară cu datulă 29 Augustă 1895, că nu pôte primî postulă de învățătóre ordinară la scóla de fete a Asociațiunei, ce i s'a oferitŭ în mod provisorŭ în ședința acestui comitetŭ dela 17 Augustă 1895 și cere restituirea documentelorŭ sale.

— Renunțarea dela postulă de învățătóre sě ia spre scire, și i-se restituie documentele.

Pentru întregirea postului alŭ patruea de învățătoriŭ (învătătóre) ordinarŭ la scóla civilă de fete a Asociațiunei. se decide a se escrie concursŭ repetitŭ cu terminulă până la 20 Septembrie a. c.

Nr. 156. Verificarea acestui procesŭ verbalŭ

— Se încredințază domnilorŭ Z. Boiu, Dr. A. Brote și Dr. A. Frâncu.

Ședința sě închee.

D. u. s.

Dr. Ilarionŭ Pușcariŭ m. p.,
vice-ședinte.

Dr. Vasile Bologa m. p.,
secretariŭ II.

S'a verificatŭ. — Sibiiŭ, 3 Octóbre st. n. 1895.

Z. Boiu m. p.

Dr. Frâncu m. p.

Dr. A. Brote m. p.

Nr. 478—1895.

Procesŭ verbalŭ

din ședința comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românŭ, ținută în Sibiiŭ la 24 Septembrie 1895 n.

Președinte: Dr. Ilarionŭ Pușcariŭ, v.-preș. Asociațiunei.

Membrii prezenți: I. V. Russu, Z. Boiu, I. Papiŭ, P. Cosma, I. Crețu, L. Simonescu, Dr. A. Brote, O. Tilea, Dr. A. Frâncu și N. Toganŭ, bibliotecariŭ.

Secretariŭ: Dr. Vasile Bologa.

Nr. 157/371. Se presentă cererile întrate la concursulŭ publicatŭ sub Nr. 371/1895, cu terminulă până la 20 Septembrie a. c. n., pentru ocuparea catedrei a patra de învățătoriŭ (învătătóre) ordinarŭ la scóla civilă de fete a Asociațiunei, și anume dela:

a) d-șóra Maria Ciobanŭ, cu esamenŭ de cualificațiune pentru scólele elementare și civile;

b) d-șóra Eugenia Iovescu, absolventă a preparandiei de statŭ pentru scóle elementare din Raab și a preparandiei de statŭ din Budapesta pentru scólele civile și superióre de fete cu esamenŭ de

cualificațiune pentru acestea, care a fostă alésă odată pentru acestă postă în ședința comitetului dela 17 Augustă a. c., a renunțată însă cu datulă 29 Augustă a. c., în urma unoră informațiunii esterne, despre a căroră neesactitate convingându-se, se rogă să fiă considerată renunțarea fără valóre și să i-se susțină alegerea;

c) dlă Dr. Eliă Dăiană, absolventă ală facultății filosofice din Budapesta, cu esamenă fundamentală pentru profesura gimnasială.

Dintre concurenți, referentulă propune alegerea d-șorei Eugenia Iovescu, din următóarele motive:

de óre-ce d-șóra Eugenia Iovescu a fostă odată alésă cu unanimitate de învătátóre ordinară-provisoră pentru acest postă în ședința comitetului dela 17 Augustă a. c.;

de óre-ce d-șóra Iovescu are completă cualificațiunea recerută de legea statului pentru scólele civile, anume din secțiunea studiiloră naturale și matematice, pe lângă aceea din gimnastică și lucru de mână femeescă;

de óre-ce d-șóra Iovescu, afară de limba maternă și magiară, vorbesce perfectă limba germană, avënd și din acesta cualificație cu nota „eminentă“ pentru scóle elementare cu limba de propunere germană;

de óre-ce prin alegerea dênseii institutulă este asigurată, pentru oră-ce împrejurări, de a nu perde dreptulă de publicitate, și decă eventuală s'ar întembla unele schimbări în corpulă didactică;

în fine d-șóra Iovescu are cualificațiunea recerută, ca se pótă propune și gimnastica în clasele ordinară și lucrulă de mână în cursulă complementară, prin urmare n'ar mai fi necesitate, ca până aci, să se angajeze în acestă scopă dóue persóne esterne cu remunerațiunii separate, ceea-ce ar ușura bugetulă scólei cu 600—700 fl. pe ană.

Dlă I. V. Russu face contra-propunere: ca să se alégă în postulă de sub întrebare dlă Dr. Eliă Dăiană, avënd o cualificațiune superióră ca absolventă ală facultății teologice și filosofice dela universitateca din Budapesta.

Punându-se la votă: contra-propunerea întrunescă voturile dloră: I. V. Russu, I. Crețu, O. Tilea și Dr. A. Frâncu, ear propunerea referentului întrunescă voturile dloră: Z. Boiu, I. Papiă, P. Cosma, L. Simonescu și Dr. A. Brote.

— În urma acesteia d-șóra Eugenia Iovescu se declară alésă învătátóre ordinară-provisoră la scóla civilă de fete a Asociațiunei cu începutulă anului scolară curentă, avënd a fi instituită definitivă după ună ană de probă.

vătătoare, care dispoziție este a se observa mai ales și din considerații de stabilitate în corpul învățătoresc;

3. Fiind-că d-șora Eugenia Iovescu n'a doveditū nici calificațiunea generală pentru unū ram óre-care-va de știință, pentru-că nici diplomă de învățătoare la scólele civile, nici chiar o adevăriniță interimală despre acésta n'a produsū, și din atestatele înaintate și din afirmațiunile din cerere se póte deduce, că e pregătită numai pentru științele naturale, pe când din aceleași acte s'a doveditū că fiind dēnsa absolventă a scólelorū din Győr și Budapesta, fără a cerceta nici când o scólă romānescă, îi lipsesce orī-ce calificațiune de a propune studiile în limba literară romānescă, și că *nu* are calificațiune nici pentru propunerea limbei germane, a cărei cunosciniță nici altfelū nu e documentată;

II. Deóre-ce dlū Dr. Eliă Dăianū are o calificațiune superióră ca Dr. în studiile indicate în concursū și ca absolventū de 2 facultăți: teologică și filosofică — la 2 universități, o calificațiune care nu se póte pune în comparare cu atestatele pedagogice ale d-șorei Eugenia Iovescu;

III. Deóre-ce în urma decisiunilorū adunărilorū generale comitetulū anī de a rēndulū a publicatū o bursă de 500 fl., ca sē perfecționeze o putere didactică în limba germană, fără sē fi aflatū unū singurū concurentū, ear în casulū de față în persóna dnului Dr. Eliă Dăianū s'ar căștiga o putere didactică conformă decisiunilorū adunăreiū generale și a comitetului;

IV. Deóre-ce adunarea generală a Asociațiunei din anulū curentū a cerutū, ca comitetulū sē îngrijescă de mijlóce, pentru-ca scopulū primordialū alū Asociațiunei: cultivarea literaturēi romāne, sē reîncēpă în sinulū Asociațiunei, ear acéstă necesitate nu se póte îndeplinī decăt prin gruparea forțelorū literare și aducerea lorū în connesitate cu Asociațiunea, și deóre-ce e incontestabilū, că prin angajarea dlui Dr. Eliă Dăianū ca învățătorū Asociațiunea ar fi căștigatū o forță literară:

Subscrișiī membrii ai comitetului, basați pe aceste motive obiective, își exprimă convingerea, că singurū alegerea dlui Dr. Eliă Dăianū corespundea intereselorū scólei de fete a Asociațiunei transilvane, și cerū ca acestū votū separatū sē se alătore la protocolulū ședinței din 24 Septembrie n. a. c. și totodată în legătură cu acela sē se publice.

Sibiū, în 25 Septembrie, 1895.

Ioanū V. Russu m. p.

Dr. Amos Frāncu m. p.

O. Tilea m. p.

Nr. 480—1895.

Proces verbal

din ședința comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiiu la 3 Octobree 1895.

Președinte: Dr. Ilarionu Pușcariu, v.-președ. Asociațiunei.

Membrii prezenți: Ioanū V. Russu, Partenie Cosma, Zacharia Boiu, Ioanū Crețu, Leontinū Simonescu, Onoriū Tilea, Dr. C. Diaconovich, Dr. Amos Frâncu.

Secretariū: Dr. Vasile Bologna.

Nr. 160/246. Să presentă cererile întrate la concursulū publicatū sub Nr. 246/1895, pentru conferirea unui stipendiū à 20 fl. și trei à 60 fl. studenților gimnasiști și anume dela studenții:

Iosifū Bretoniū Romanū, IV cl. norm. în Alba-Iulia; *Aurelū Maiorū*, I cl. gimn. în M.-Oșorheiū; *N. Cerbiceanū*, cl. II reală, în Deva; *I. Simulescu*, cl. II, gimn. în Brad; *Trand. Scorobet*, cl. II în Brașovū; *V. Popū*, cl. II reală în Sibiiū; *I. Șovrea*, cl. II gim. în Baia mare; *Ad. Val*, cl. gimn. în Brad; *I. Popa*, II gimn. în Brad; *R. Munteanū*, III gimn. în Blajū; *I. Hulea*, cl. III gimn. în Alba-Iulia; *V. Raicu*, cl. III în Brașovū; *P. Gușăilă*, cl. III gimn. în Brașovū; *I. Damianū*, cl. III în Brad; *M. Popū*, cl. III în Carei m.; *Oct. Feier*, cl. III în Brad; *I. Coc*, cl. III Brad; *V. Grindeanū*, cl. IV în Sibiiū; *Art. Coman*, cl. IV gimn. în Iglo; *G. Coman*, cl. II gimn. în Iglo; *I. Lupășiu*, cl. IV gimn. în Sibiiū; *N. D. Cristea*, cl. IV gimn. în Sibiiū; *I. Muțiu*, cl. IV gimn. în Sibiiū; *N. Șoneriū*, cl. IV gimn. în Brașovū; *Oct. Dorca*, cl. IV gimn. în Blajū; *A. Bugneriū*, cl. V gimn. în Năsăud; *N. Bucșa*, cl. VI în M.-Oșorheiū; *I. Comaniciū*, cl. VI gimn. în Brașovū; *V. Runceanū*, cl. VI gimn. în Brașovū; *V. Popū*, cl. VII gimn. în Blajū; *V. Mandea*, cl. VII reală în Sibiiū; *N. Schiau*, cl. VII gimn. în Sibiiū; *I. Sasū*, cl. VII gimn. în Sibiiū; *N. Tămaș*, gimn. VII în Brașovū; *G. Naneșū*, cl. VII gimn. în Brașovū; *I. Onciū*, cl. VIII gimn. în Blajū; *I. Gonza*, cl. VIII gimn. în Bistrița; *N. Petra*, cl. VIII gimn. în Sibiiū; *Al. Pălăgesiū*, cl. VIII gimn. în Năsăud; *I. Iacob*, cl. VIII gimn. în Beiuș; *C. Băilă*, cl. VIII gimn. în Sibiiū; *I. Băilă*, cl. V reală în Sibiiū; *I. Ciuleiū*, cl. VIII gimn. în Brașovū; *R. Frateșiū*, cl. VIII gimn. în Brașovū; *Silv. Popū*, cl. VIII gimn. în Sighet.

— Stipendiulū de 20 fl. la anū din fundațiune „Bașota“, să voteză tinărulū Ioanū Dămianū, elev în clasa III-a la gimnasiulū gr. or. românū din Brad;

Stipendiul de 60 fl. la an din fundațiunea „Galliană” se votază tinerului Mihaiu Popu, studentu în clasa III-a la gimnasiul rom. cat. din Careii mari;

Stipendiile à 60 fl. la an din fundațiunea „Romanu” se votază tinerilor:

a) Ioan Comanicu, studentu în clasa VI-a la gimnasiul gr. or. român din Brașov și

b) Ioan Băilă, studentu în clasa V-a la școlile reale împreunate cu gimnasiul evanghelic din Sibiu.

Nr. 161/430/1895. Se prezintă elaboratele intrate la concursul literar publicat de Asociațiune cu datul 1 Novembre 1894. Nr. 430, cu terminu pentru înaintarea concurselor până la 1 Octobru 1895, și anume:

I. La premiul de 200 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra subiectului: „Resultatele comasării de până aci, bune și rele, cu privire la țeranul român din Transilvania” etc. . . au intrat două elaborate cu devisa:

a) „Viribus unitis”. Proprietatea și

b) „În bunăstare nu fi fălosu, în neajunsuri nu ți perde curajul. Loviturile sorții trebuie să le înfrunți cu bărbăția”.

II. La premiul de 300 fl. întru acoperirea șeselor de tipari pentru unu manualu bunu de învățământu pe șema școlilor medii, au intrat două elaborate, anume:

a) *Laocoon* de Lessing, în traducere română și

b) Vieta și scrierile lui Publiu Virgiliu Marone, cu devisa: „Știința e tesauru neprețuibil”.

III. La premiul de 200 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra subiectului:

Dietetica populară, cu deosebită considerare la modul de viețuire al țeranului român, au intrat două elaborate cu devisa:

a) Ascultați cu toții de mine,

Căci eu ve învăț a trăi bine.

b) „Mens sana in corpore sano”.

— Elaboratele intrate pentru premiul I. de 200 fl. se dau spre cenzurare dlu Onoriu Tilea ingineru în Sibiu;

Elaboratele intrate pentru premiul alu II-lea de 300 fl. se dau spre cenzurare dlu Virgilu Onițiu, profesor și directoru gimnasialu în Brașov;

Elaboratele intrate pentru premiul alu III-lea de 200 fl., se dau spre cenzurare dlu Dr. G. Vuia, medic în Arad.

Nr. 162/433. Se presentă concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 16, prin care s'au primită și declarată membrii noi ai Asociațiunei.

— Spre scire, încredințându-se biroulă estradarea diplomeloră.

Nr. 163/434. Se presentă concludulă aceleiași adunări generale Nr. prot. 17, prin care s'a luată spre scire raportulă generală despre activitatea comitetulă centrală pro 1894, pe lângă următorele îndrumări:

a) se lasă în sarcina comitetulă centrală, a afla căi și mijloce pentru sporirea numărulă membriloră Asociațiunei;

b) se îndemnă comitetulă a susține viă spiritulă de viătă prin despărțemintele Asociațiunei;

c) să însărcinază comitetulă, a compune pe viitoră raportulă seă în mod comparativă, ca să se potă ține în evidență esactă progresulă seă regresulă Asociațiunei în tôte referințele sale.

— Spre scire și acomodare. Cât pentru esecutarea dispozițiiloră cuprinse în punctulă a) și b) să esmite o comisiune în persoanele dloră: L. Simonescu, Dr. C. Diaconovich și Dr. A. Frâncă, pentru presentarea ună proiectă în cestiune.

Nr. 164/435. Concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 18, prin care s'a însărcinată comitetulă centrală ca se publice pe viitoră raportulă generală despre activitatea sa celă puțină cu 8 zile înainte de adunarea generală și se marcheze, în ce măsură satisfacă datorințeloră loră despărțemintele Asociațiunei.

— Spre scire și acomodare.

Nr. 165/436. Concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 19, prin care s'a aprobată rațiociniulă Asociațiunei pro 1894, și s'a votată bugetulă pro 1896.

— Se ia spre scire, având a se transpune bugetulă pro 1896, oficiulă de cassă ală Asociațiunei, pentru orientare și esecutare.

Nr. 166/437. Concludulă adunărei generale din 1895. Nr. prot. 19, lit. b), prin care propunerea dluă I. Costină, preotă și redactoră în Sibiiă, privitoare la esplicarea legiloră statulă pentru trebuințele poporului, s'a transpusă comitetulă centrală spre studiare cu îndrumarea: să raporteze asupra ei la procsima adunare generală.

— Să predă comisiunei constatătore din dniă: I. St. Șuluțiă, Dr. A. Brote și Dr. A. Frâncă, spre studiare și raportare.

Nr. 167/438. Concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 19, lit. c) prin care la propunera dluă Gavrilă Popă, canonică capitulară în Blajă, s'a îndemnisată comitetulă centrală a

conferi stipendiul de 100 fl. prevădută în bugetul anului 1896 unui tinere din munții apusenți, apt de a urma cursul la școala de sculptură în lemn și piatră din Zlatna.

— Pentru executarea concursului se decide a se scrie concursul cu termen de 30 de zile, pentru conferirea unui stipendiu de 100 fl. unui tinere din munții apusenți, care va dovedi pregătirea și aptitudinea recerută, pentru-ca să poată urma cu succes vre-o școală de sculptură în lemn și piatră.

Nr. 168/439. Concluziunea adunării generale din 1895, Nr. prot. 19, lit. d), prin care cererea dlui George Șandru, învățător în Petrila, pentru întreținerea gratuită a fiicei sale în internatul școlii de fete a Asociațiunii pe anul 1895/6, s'a transpus în comitetul central spre competență afaceri.

— După-ce în internatul școlii de fete a Asociațiunii nu sunt locuri gratuite, cererea nu se poate încuviința.

Nr. 169/440. Concluziunea adunării generale din 1895. Nr. prot. 19, lit. e), prin care cererea dōmnei Laura Borbola din Sătmăru pentru un stipendiu anual de 400 fl. spre completarea studiilor sale musicale, nu s'a încuviințat.

— Se comunică petentei pentru orientare.

Nr. 170/442. Concluziunea adunării generale din 1895, Nr. prot. 23, prin care s'a decis următoarele:

a) pentru cazul când guvernul ar dificulta unele modificări din statutele cele noue, se autorisază comitetul central, a pertracta în sinul său observările guvernului și a le aplana;

b) mandatul funcționarilor Asociațiunii, afară de președinte și vice-președinte, încetază în ziua inactivării nōnelor statute.

— Se ia spre scire și acomodare.

Nr. 171/443. Concluziunea adunării generale din 1895, Nr. prot. 24, prin care s'a transpus în comitetul central spre posibilă considerare propunerea dlui G. Bogdan și conșoții, în cestiunea cum ar fi să se redacteze foia Asociațiunii pe viitor.

— Se încredințază comisiunii constatătoare din dnii: I. V. Russu, Z. Boiu și Dr. C. Diaconovich, spre studiere și raportare.

Nr. 172/444. Concluziunea adunării generale din 1895, Nr. prot. 25, prin care s'a transpus în comitetul central spre posibilă considerare propunerea dlui G. Bogdan și conșoții, referitoare la raportul general, ce ar fi să se facă an de an despre literatura română produsă pe teritoriul Ungariei.

— Să încredințază prim-secretariului Asociațiunii Dr. C. Diaconovich, spre studiere și raportare asupra modului de executare.

Nr. 173/447. Punctul protocolului adunării generale din 1895, Nr. 28, prin care la interpelarea dlui Dr. I. Blaga, președintele Asociațiunii promise, că pe viitor se vor lua măsuri ca să se raporteze la adunarea generală despre agenturile și bibliotecile populare, ce sunt în ființă prin despărțemintele Asociațiunei,
— Să predă biroului spre scire.

Nr. 174/449. Concluzul adunării generale din 1895, Nr. prot. 32, prin care s'a ales și declarat de membru onorariu al Asociațiunei dl Dr. Gustav Weigand, directorul seminariului român de la universitatea din Lipsca, și s'au încredințat comitetului central, a face pașii necesari la regim pentru obținerea aprobării, în sensul §. 5 din statute,

— Să face la regim reprezentațiunea recerută în sensul §. 5. din statute.

Nr. 175/450. Concluzul adunării generale din 1895, Nr. prot. 33, prin care s'a decis să se țină procsima adunare generală din 1896. în Lugoj și s'a încredințat comitetului central ficsarea timpului.

— Să aduce la cunoscință frunțașilor inteligenței române din Lugoj, spre a se face în comună conțelegere pregătirile necesare pentru adunarea generală din 1896.

Nr. 176/471. Direcțiunea școlii civile de fete a Asociațiunei, înainteză cu datul 1 Octobrie a. c. Nr. 83, protocolul conferenței corpului didactic de la începutul anului școlar curent, anume din 5 Septembrie 1895.

— Să ia spre scire.

Nr. 177/318. Reuniunea femeilor române din Abrud și giur, cu datul 16 August a. c. cere un ajutor anual de 200—300 fl. pentru crearea unui al doilea post de învățătoare la școala elementară de fetițe susținută de reuniune în Abrud.

— Pentru anul acesta fiind deja statorit budgetul Asociațiunei, ajutoriul nu se poate vota, se ține însă în evidență și la timpul se va transpune comisiunei budgetare, spre studiere și raportare.

Nr. 178/384. Dlu Basiliu Albanu, parohu gr. cat. în Vișa, cu datul 3 August a. c. cere un ajutor pentru fiul se Alimpiu, rotariu de meserie în Cluj, ca să potă deschide atelier de sine stătător.

— În lipsa de mijloce cu această menire, cererea nu se poate încuviința.

Nr. 179/474. Funcționarii Asociațiunei presentă particulariulă speseloră dela adunarea generală a Asociațiunei din anulă curentă și anume:

1. Cassariulă despre 10 fl.
2. Secretariulă I. despre 10 fl.
3. Secretariulă II despre 12 fl.

— Să iaă spre scire, și se asemneză la cassa Asociațiunei spre solvire.

Nr. 180/417. Direcțiunea scôlei civile de fete a Asociațiunei, înainteză cu datulă 17 Septembrie 1895. Nr. 94, cererea d-șorei Maria Gogană, fosta bonă în internatulă scôlei de fete, ca să i se solvescă întrégă suma restantă din salariulă ei de bonă pro 1894/5, în suma de 41 fl. 65 cr., deși dënса a fostă silită să părăsescă postulă seă la 20 Martiă 1895, din cauza unui morbă greă, — pe lângă părerea direcțiunei, ca să se încuviințeze cererea barem în parte.

— Din considerațiunilă de morb se încuviințeză 20 fl., ce să vor solvi din budgetulă scôlei.

Nr. 181/472. Oficiulă de cassă ală Asociațiunei presentă cu datulă 30 Septembrie a. c. conspectulă despre percepțiunile cassei Asociațiunei dela 1 Aprilă până la 30 Septembrie c. c. și și erogatiunile, conspectulă tacseloră de membri incurse dela 1 Iuliă până în 30 Septembrie a. c.

— Se ia spre scire, avënd a se transpune conspectulă tacseloră de membri organulă Asociațiunei spre publicare.

Nr. 182/473. Tipografia archidieceșană din locă, presentă contulă din 30 Septembrie a. c. despre 257 fl. 45 cr., pentru tipariulă, broșarea și espedarea foilă Asociațiunei în pătrariulă ală III-lea (Iuliă-Septembrie) din anulă curentă.

— Se ia spre scire, și să asemneză la cassa Asociațiunei spre solvire.

Nr. 183. Verificarea acestui procesă verbală

— Se încredințeză dloră: I. V. Rusu, L. Simonescu și O. Tilea. Ședința se închee.

D. u. s.

Dr. Ilarionă Pușcariă m. p.,
vice-președinte.

Dr. V. Bologă m. p.,
secretariă II.

S'a verificată. — Sibiiă 15 Octobre, 1895.

I. V. Răsu m. p.

L. Simonescu m. p.

O. Tilea m. p.

Rectificare. În Nr. 10. pag. 1 nota de josă a se cefi Intrată după încheierea Nr. 9.